KATONA HAJNAL TÜNDE*

„...JOGÁSZOK SZOKTÁK VAGY ÜGYVÉDEK
EZTET TUDNI PONTOSAN...”
NYELVI JOGI ISMERET A ROMÁNIAI
FALUSI MAGYARSÁG KÖRÉBEN

Kulcsszavak: *nyelvi jogok, adminisztráció, hivatalos nyelv*

NYELVI JOGOK

1. A nyelvészek manapság jobbra egyetértenek abban, hogy a nyelvi jogok alapvető emberi jogok, hiszen mivel a nyelv az adott beszélőközösség számára egy sajátos szemléletmód, illetőleg kultúra hordozója is, nem tekinthető pusztán kommunikációs eszközhöz. Ezt a szemléletmódot tükrözi a fogalomnak Tove Skutnabb-Kangas által nyújtott meghatározása: „nyelvi emberi jog az anyanyelvvel/anyanyelvekkel azonosulni, az(oka)t tökéletesen elsajátítani, a hivatalos életben használni, valamint ugyanilyen jog megtanulni az adott országban használatos hivatalos nyelvet/a hivatalos nyelvek közül egyet”.¹

A fenti meghatározásban nem szerepel expliciten, azonban ez világosan tükrözi azt is, hogy a világ nyelvei – legalábbis jogi szempontból – nem egyenlők.

A magyar szakirodalom Kiss Jenő nyomán négy jogi státust különböztet meg. Az *államnyelv* alatt olyan nyelvek értendők, melyek egy adott államban egyedüli hivatalos nyelvként használatosak. *Hivatalos nyelveknek* azokat a nyelveket tekintik, melyeknek a nyilvános, közéleti ügyintézésben, a tömegtájékoztatásban és az oktatásban történő használatát az alkotmány, illetőleg a nyelvhasználatra vonatkozó törvények előírják. Ez nem minden esetben tekinthető azonosnak az államnyelvvel, hiszen bizonyos országokban egynél több nyelvet is hivatalos nyelvvé nyilvánítottak. A *regionális hivatalos nyelv* egy adott államnak csupán egy meghatározott területén használható hivatalosan. A legkevesebb jogot a *nemzetiségi vagy kisebbségi nyelvek*, vagyis az etnikai kisebbségek által használt anyanyelvi változatok beszélői élvezik.²

A nemzeti kisebbségek, illetve nemzeti vagy kisebbségi nyelvek védelmének kérdése a nemzet fogalmának előtérbe kerülésével egy időben, a 19. században merült fel, a nyelvi jogokat azonban csak a 20. században rögzítették. Mivel a 20. század elején kidolgozott kisebbségi

* KATONA Hajnal Tünde (1979): Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, doktori hallgató, katonah@gmail.com. Tanulmányok: Kolozsvár, BBTE magyar–finn szak (BA fokozat: 2003), antropológiai nyelvészet (MA fokozat: 2008). Kutatási terület: szociolingvisztika, ezen belül a romániai magyarság nyelvi jogokhoz való viszonyulása.

1 TOVE SKUTNABB-KANGAS: *Nyelv, oktatás és a kisebbségek = Nyelvi jogok*. Szerk. SZÉPE György–CSERNUSNÉ Ortutay Katalin–FORINTOS Éva. Veszprém, 2000. (Nyelv, politika, oktatás kiskönyvtár sorozat, 3). 45–114., 52.

2 KISS Jenő: *Társadalom és nyelvhasználat. Szociolingvisztikai alapgazdaságok*. Bp., 2002. 155.

ségvédelmi rendszer rövid időn belül, már az 1930-as években megbénult,³ a II. világháborút követően megpróbáltak egy újabb rendszert kidolgozni.

Ebben a tekintetben határkönek számít az Egyesült Nemzetek 1945-ben megfogalmazott Alapokmánya, mely nem az egyes hátrányos kategóriák védelmét, hanem az általános emberi jog biztosítását és védelmét tűzi ki célul:⁴ „Az Egyesült Nemzetek célja, hogy [...] gazdasági, szociális, kulturális vagy emberbaráti jellegű nemzetközi feladatok megoldása útján, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül történő tiszteletben tartásának előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen”.⁵ E cél megvalósítása érdekében az ENSZ olyan feladatokat vállalt fel, mint a különböző helyzetek tanulmányozása és ajánlások megfogalmazása,⁶ valamint emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának előmozdítása.⁷

A nemzetközi dokumentumok azonban – akárcsak a fent említett Alapokmány – a II. világháborút követő első két évtizedben sokkal inkább a diszkriminációellenesség elvét érvényesítették,⁸ később⁹ pedig úgy fogalmaztak meg előírásokat, hogy semmilyen konkrét lépést nem követeltek meg.¹⁰ Ezekhez képest mindenképp pozitív változást jelentett az 1992-ben kidolgozott nemzetközi dokumentum, a *Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája* (továbbiakban: Karta), melynek újszerűsége azon rendelkezések gyakorlatba ültetésének

3 Kovács Péter: *A kisebbségvédelmi egyezmények kontroll mechanizmusának hatékonyságáról. Gondolatok a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája értelmében vállalt kötelezettségek végrehajtásának ellenőrzéséről.* = *Az emberi jogok és a nyelvek.* Szerk. ANDRÁSSY György–VOGL Márk. Pécs, 2010. 1–27. 1.

4 Adrian NĂSTASE: *Drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale. Vol. I. Reglementări în dreptul internațional.* București 1998. 17.

5 Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, 1. cikk.

6 L. Egyesült Nemzetek Alapokmánya, 13. cikk.

7 L. Egyesült Nemzetek Alapokmánya, 55. cikk.

8 L. pl. a *Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya* (1945), *A népiirtás büntetvényének megelőzéséről és megbüntetéséről szóló egyezmény* (1948), *A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény* (1965), *A gyermek jogairól szóló egyezmény* (1966), *Európai egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságjogokról* (1950), *Európai Szociális Karta* (1961) stb.

9 Határkönek az 1976. március 23-án hatályba lépő *Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya* (1966) tekinthető. A nemzetközi jognak ez az első olyan dokumentuma, amely nem a diszkriminációellenességet, hanem valóban a kisebbségvédelemet szolgálja azáltal, hogy 27. cikkelyében megfogalmazza: „Olyan államokban, ahol nemzeti, vallási vagy nyelvi kisebbségek élnek, az ilyen kisebbségekhez tartozó személyektől nem lehet megtagadni azt a jogot, hogy csoportjuk más tagjaival együttesen saját kultúrájuk legyen, hogy saját vallásukat vallják és gyakorolják, vagy hogy saját nyelvüket használják.”

10 L. pl. az előző lábjegyzetben már idézett *Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya*, továbbá a *Helsinki Záróokmány* (1975), mely VII. cikkében a nemzeti kisebbségekre vonatkozóan kimondja: „A részt vevő államok, melyeknek területén nemzeti kisebbségek vannak, tiszteletben tartják az ilyen kisebbséghez tartozó személyek jogát a törvény előtti egyenlőségre, maradéktalanul biztosítják számukra azt a lehetőséget, hogy ténylegesen élhessenek az emberi jogokkal és alapvető szabadságjogokkal, és ily módon védelmezik a nemzeti kisebbségek törvényes érdekeit ezen a téren”.

kötelező voltában áll, amelyeket valamely állam a *Karta* ratifikálása esetén az adott nyelv(ek) re vállalal.

Az, hogy Románia aláírta a Kartát,¹¹ s ezáltal megtette az első reális lépést a nyelvi jogok biztosításának terén,¹² annak tudható be, hogy ennek elfogadása az Unióhoz való csatlakozás feltételévé vált. Így az európai közösség által gyakorolt nyomás¹³ következményeként tartható számon, hogy közvetlenül az aláírást követően megjelenő oktatásügyi törvény¹⁴ egyértelműen tükrözte a Karta szemléletét, hogy ennek szellemében módosították a Román Rádió és Televízió Társaság működését szabályozó törvényeket, az igazságszolgáltatásra vonatkozó bűnügyi, illetve polgári eljárási törvénykönyvet, továbbá az is, hogy 2001-ben elfogadták a jogalkotásban valós változást jelző 215. számú, közigazgatásról szóló törvényt és így tovább.

Látható tehát egyrészt az, hogy Romániában a nyelvi jogszabályok nem valamely kisebbségi közösség megfogalmazott igénye alapján jöttek létre, a küzdelem ugyanis politikai szinten folyt, másrészt pedig, hogy az itt elfogadott, nyelvi jogok biztosítására vonatkozó törvények nagy része „konjunkturális” jellegű. Nem azért született, hogy hitelesen és végérvényesen bővítse a demokratikus emberi jogok körét, hanem, hogy eleget tegyen az integrációval kapcsolatos nemzetközi elvárásoknak”.¹⁵

Mivel a nyelvhasználat szabályozásában viszonylag rövid időn belül történt, illetve történni módosításokról – éppen ezeknek konjunkturális volta miatt – az érintett közösségeket nem vagy alig tájékoztatják az illetékes hatóságok, intézmények, kérdésessé válik, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek ismerik-e saját nyelvi jogait.

2. A fentiekben bemutatott helyzet indított arra, hogy annak a kutatásnak keretén belül, mely a romániai magyarok nyelvi jogokhoz való viszonyulásának vizsgálatát tűzte ki célul, s ame-

11 A *Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartáját* Románia 1995. július 17-én írta alá.

12 Az 1947–1965 közötti évekre tehető proletár internacionalizmus korszakában az anyanyelvhasználatra vonatkozó törvényalkotásból fokozatosan kiszorultak a kisebbségvédelmi rendelkezések, a joggyakorlat pedig egyre inkább a román nyelv dominanciájának a kisebbségi nyelvek rovására történő megerősödését tükrözte. A kisebbségi közösségek nyelvi jogainak visszaszorításának folyamata folytatódott a nemzetszocializmus korszakában (1965–1989). Bár megfogalmazásuk során sosem hagyták figyelmen kívül azt, hogy Románia nem valódi nemzetállam, azaz területén számos nemzeti kisebbség él, a jogszabályok ebben az időszakban egyre kevésbé engedtek következtetni egy reális kisebbségvédelmi politika meglétére és működésére. Azt, hogy a rendszerváltást követő időszak átmeneti jellege a kisebbségvédelmi kérdésekhez való hozzáállásra is rányomta bélyegét, nemcsak az egymástól gyökeresen különböző, kisebbségvédelemre való törekvések jelzik, hanem az is, hogy a jogalkotás kezdetben sokkal inkább törekedett a törvényeknek terminológiai szintű módosítására, semmint magának az egész rendszernek reformjára. Ennek következményeként tartható számon az a káosz is, mely amiatt alakulhatott ki, hogy a reformot igénylő társadalom az 1990 előtt hatályba lépő törvényeket idejétműltnek, ezért megszeghetőknek érezte.

13 L. VERESS Emőd: *Nyelvi jogok a romániai közigazgatásban: eredmények és problémák* = Szerk. PÉNTEK János–BENŐ Attila: *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. Kolozsvár 2005. 126–134.; vö. ARZÓZ, Xabier: *The protection of linguistic diversity through Article 22 of the Charter of Fundamental Rights* = Szerk. Uő: *Respecting Linguistic Diversity in the European Union*. Amsterdam–Philadelphia 2008. 145–173.

14 1995. évi 84. számú törvény.

15 PÉNTEK János: *Akarunk-e élni a joggal?* = *Nyelvi jogi környezet és nyelvhasználat*. Szerk. PÉNTEK János–BENŐ Attila. Kolozsvár, 2005. 140–144., 141–142.

lyet 2012 januárjától júniusáig terjedő időszakban végeztem, választ keressek arra a kérdésre is, hogy a romániai magyarság körében beszélhetünk-e a nyelvi jogok tudatos érvényesítéséről, azaz jogismeretről.

2.1. A kérdőíves felméréssel történt kutatás nem terjedt ki minden egyes nyelvi jogra: főként a magánéletben megvalósuló, illetve a közigazgatási szervekkel való kommunikációra, valamint az anyanyelvű oktatásra irányult. Jelen dolgozat a polgármesteri hivatallal folytatott kommunikáció során történő nyelvhasználatról, illetve az anyanyelvhasználat jogával kapcsolatos eredményekkel foglalkozik.

A polgármesteri hivatalok gyakorlatával kapcsolatos tudást, illetve a jogoknak ismeretét egy kijelentéssel, illetve két kérdéssel által vizsgáltam. Az előbbi esetében a megkérdezetteknek azt kellett eldönteniük, hogy a felsorolt kijelentések igazak-e vagy hamisak, esetleg részben igazak, az utóbbi esetében viszont eldöntendő kérdésekre kellett válaszolniuk.¹⁶

2.2. A kutatás helyszíneinek megválasztása során szükséges volt figyelembe venni, hogy – bár romániai viszonylatban ebben a térségben a legnagyobb a magyarság aránya –, ami a lakosság etnikai összetételét illeti, Erdélyben sem beszélhetünk egységes megoszlásról. Mint-hogy a magyar anyanyelvűek aránya egy adott területen meghatározó módon befolyásolhatja az egyéneknek a magyar, illetve az államnyelvhez való viszonyát,¹⁷ ahhoz, hogy reális képet kapjunk a romániai magyarság attitűdjeiről, a kutatásokat három különböző helyzetű térségben kellett végezni: egyrészt olyan területeken, ahol a magyarság tömbben él, másrészt olyan térségben, ahol szórványban él, és végül azon területeken, melyeken a magyarság a lakosságnak megközelítőleg 50%-át képezi.¹⁸

A tömbben élő magyarságnak a nyelvi jogokhoz való viszonyulását a Hargita megyei Székelyudvarhelyen (rom. Odorheiu Secuiesc, megyei jogú város, lakosságának 95,69%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek), valamint Székelyderzsben (rom. Dârjiu, községközpont, 98,75%-a magyar nemzetiségű) és Recsenyédén (rom. Rareș, Homoródszentmárton községhez tartozó falu, 100%-a magyar nemzetiségű) vizsgáltam. A megközelítőleg 50%-os arányt elérő magyarság körében végzett vizsgálatok helyszínei a következők voltak: Marosvásárhely (rom. Târgu Mureș, megyeközpont, 47,98%-a magyar nemzetiségű), Marosszentgyörgy (rom. Sângeorgiu de Mureș, községközpont, 56,33%-a magyar nemzetiségű) és Mezőbánd (rom. Band, községközpont, 50,18%-a magyar nemzetiségű). A szórványban élő magyarság nyelvi jogokhoz való viszonyulásának felméréséhez választott három település Déva (rom. Deva, megyeszékhely, 7,62%-a magyar nemzetiségű), Csernakeresztúr (rom. Cristur, Dává-

16 Mivel a kutatás témája megkívánta azt, hogy az adatközlés beszélgetés formájában történjen annak érdekében, hogy ne csak a konkrét válaszok álljanak rendelkezésünkre, hanem a válasz megfogalmazásának teljes folyamatába is beletekinthessünk, fontos volt, hogy a kérdőívet egyetlen esetben se a megkérdezett személy töltse ki.

17 Míg azokon a területeken, ahol a lakosság számottevő többsége magyar nyelven beszél, az instabil kétnyelvűség minden valószínűség szerint az anyanyelv dominanciáját jelenti, azokban a térségekben, ahol a magyarság aránya 10–15% alatt van, a magyar nyelv alacsonyabb státusa presztízsének csökkenéséhez, s végül felcserélő kétnyelvűséghez vezethet.

18 A kutatás megtervezésének és lebonyolításának időpontjában nem álltak rendelkezésemre a 2011-ben végzett népszámlálás adatai, a települések kiválasztása során ezért a korábbi, 2002-es népszámlálás adatait használtam fel, és ezekre is fogok hivatkozni a továbbiakban.

hoz tartozó település, 51,44%-a magyar nemzetiségű) és Alpestes (rom. Peștișu Mare, Vajdahunyadhoz tartozó település, 16,77%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek).

2.3. A falvakban végzett kutatásban minden régióból 30–30 személy, tehát összesen 90 adatközlő vett részt. Mivel a kutatás célja az átlagos magyar emberek viszonyulásmódjának felmérése volt, az adatközlők kiválasztása során kizáró jellegű tényként kezelődött az, ha valaki valamely politikai szervezetben vagy pártban vezető funkciót töltött be, vagy bármely, nyelvi jogi kérdéssel foglalkozó civil szervezet tagja volt.

A vizsgálatot két különböző korcsoporthoz tartozó egyének körében végeztem annak érdekében, hogy fény derüljön a generációk közötti esetleges mentalitásbeli különbségekre (l. 1. táblázat).

1. táblázat: Az adatközlők megoszlása kor szerint

Megye	20–35 év közöttiek	45–60 év közöttiek
Hargita	50,00% (n=15)	50,00% (n=15)
Maros	46,66% (n=14)	53,33 % (n=16)
Hunyad	46,66% (n=14)	53,33 % (n=16)

Szintén az összehasonlíthatóság érdekében, az adatközlők kiválasztása során figyelembe vettem a nemet is (l. 2. táblázat).

2. táblázat: Az adatközlők megoszlása nem szerint

Megye	Nő	Férfi
Hargita	53,33 % (n=16)	46,66% (n=14)
Maros	50,00% (n=15)	50,00% (n=15)
Hunyad	53,33 % (n=16)	46,66% (n=14)

A megkérdezettek kiválasztásának harmadik és utolsó kritériuma a végzettség volt. Mint a 3. táblázatból is kiderül, a régiók mindenikében a megkérdezetteknek fele érettségizett személy, a másik fele pedig érettségi nélküli, illetve főiskolát vagy egyetemet végzett:

3. táblázat: Az adatközlők megoszlása végzettség szerint

Megye	Érettségi nélküli	Érettségizett	Főiskolát vagy egyetemet végzett
Hargita	40,00% (n=12)	53,33% (n=16)	6,66% (n=2)
Maros	30,00% (n= 9)	50,00% (n=15)	20,00% (n=6)
Hunyad	30,00% (n= 9)	50,00% (n=15)	20,00% (n=6)

3.1. Az adatközlőknek a helyi polgármesteri hivatalok gyakorlatával kapcsolatos tudása vizsgálatát célzó első kijelentés annak felmérését tűzte ki célul, hogy a megkérdezettek tudomása szerint a polgármesteri hivatal alkalmazott-e olyan ügyfélfogadással foglalkozó hivatalnokot, aki a magyar ügyfelekkel magyarul beszél.

Mint az alábbi táblázatból is kiderül, a kérdés azon településeken okozott gondot, ahol a magyar lakosság arányából nem lehet arra következtetni, hogy a polgármesteri hivatal magyar nemzetiségű személyeket (is) alkalmaz:

4. táblázat: *A polgármesteri hivatalban van olyan hivatalnok, aki a magyarokkal magyarul beszél*

Megye	Igaz	Nem igaz	Részben igaz	Nem tudom
Hargita	100% (n=30)	0,00%	0,00%	0,00%
Maros	86,66% (n=26)	0,00%	3,33% (n=1)	10,00% (n=3)
Hunyad	46,66% (n=14)	20,00% (n=6)	3,33% (n=1)	30,00% (n=9)

Az, hogy a három megyéből érkezett válaszok között szignifikáns különbség van ($\chi^2(6, N=90)=29,443$; $p<0,001$), arra mutat rá, hogy a polgármesteri hivatal azon alkalmazottainak aránya, akik (ügyintézői minőségükben) beszélnek magyarul, egyenes arányban nő a magyar lakosság arányával. Annak ugyanis, hogy a megkérdezettek – olyan településeken, ahol a polgármesteri hivatalokban nemcsak magyar nemzetiségű emberek dolgoznak – ugyanarra a kérdésre másképpen válaszoltak, két magyarázata van: egyrészt az derült ki, hogy bizonyos személyek különböző tapasztalattal rendelkeznek abból kifolyólag, hogy más-más ügyben szoktak a polgármesteri hivatalhoz fordulni, így más-más ügyintézőkkel kerülnek kapcsolatba, másrészt pedig az is világossá vált, hogy hasonló vagy azonos tapasztalathoz más-más módon viszonyulnak. Így például, míg a Hunyad megyeiek 46,66%-a (n=14)¹⁹ azt tapasztalta, hogy a polgármesteri hivatalnak van olyan alkalmazottja, aki beszél magyarul, 50%-a (n=15) nem mondhatja el ugyanezt. A különböző válaszok mögötti eltérő tapasztalat okát pedig az a személy fogalmazza meg, aki ezt a kijelentést „részben igaz”-nak ítélte: „Hát alkalmazva van, de... hogy bevalljam őszintén... nem is nagyon szólalna meg magyarul, ha elmész. Ha tán annyira nem ismer, hogy így beszélne... szóval napiasan [=naponta], akkor megszólal magyarul, de hogyha a kollegája mellette van, akkor nem szólal meg, s akkor csak románul szólal meg. Vagy ha mennek ilyen középkoriak [=középkorúak], akik nem tudnak normálisan románul, akkor azokkal félrebb áll, s akkor rendezkedik [=intézkedik]. De úgy, hogy te beszélsz... beszélünk folyamatosan magyarul, s mellette a kolleganő, nincs.”

Ha az arra a kérdésre adott válaszokat nézzük, hogy kötelezi-e a törvény a helyi polgármesteri hivaltalt arra, hogy olyan hivatalnokokat alkalmazzon, akik a magyarokkal magyarul is tudnak beszélni, látható, hogy bár a régiók közötti különbség szignifikáns ($\chi^2(4, N=90)=28,883$; $p<0,001$), csökken az igenlő válaszok aránya:

5. táblázat: *Kötelezi-e a törvény a polgármesteri hivaltalt arra, hogy olyan hivatalnokot alkalmazzon, aki a magyarokkal magyarul is tud beszélni?*

Megye	Igen	Nem	Nem tudom
Hargita	83,33% (n=25)	6,66% (n=2)	10,00% (n= 3)
Maros	73,33% (n=22)	13,33% (n=4)	13,33% (n= 4)
Hunyad	33,33% (n=10)	20,00% (n=6)	46,66% (n=14)

19 Az adatközlők mind csernakeresztúri lakosok.

A tapasztalat tehát önmagában nem elegendő ahhoz, hogy az egyén tudatosítsa törvény adta jogait.²⁰ Az igenlő válaszok sem minden esetben tükrözik a jogismeretet, hiszen bizonyos válaszok megfogalmazásából egyértelműen kiderül, hogy nem a törvény ismerete áll mögöttük. Egyik Hunyad megyei adatközlő például az igenlő választ így magyarázza: „Kötelezi arra, hogy... hát... abban az értelemben, hogy azok az illetők, akivel kell közlekedj [=beszélj], nem tud, nem érti a román nyelvet.” Legtudatosabbaknak a Maros megyei adatközlők bizonyultak, akiknek válaszaiban a legtöbbször fordult elő a magyar lakosság arányára való hivatkozás.

3.2.2. Szignifikáns különbség ($\chi^2(6, N=90)=18,607$; $p<0,005$) mutatható ki a megyék között azon kijelentés értékelésében is, hogy a polgármesteri hivatal elfogadja a magyar nyelvű kérvényeket, és magyarul is válaszol rájuk.

6. táblázat: *A polgármesteri hivatal elfogadja a magyar nyelvű kérvényeket, és magyarul is ad rájuk választ*

Megye	Igaz	Nem igaz	Részben igaz	Nem tudom
Hargita	63,33% (n=19)	13,33% (n= 4)	13,33% (n=4)	10,00% (n= 3)
Maros	40,00% (n=12)	33,33% (n=10)	6,66% (n=2)	20,00% (n= 6)
Hunyad	16,66% (n= 5)	36,66% (n=11)	6,66% (n=2)	40,00% (n=12)

A fenti táblázatban szereplő adatok alapján látszik, hogy egyetlen régióban sem beszélhetünk azonos tapasztalatról ezzel a kérdéssel kapcsolatban, így nem mondható el, hogy az egyes megyékből érkező válaszok közötti különbséget az magyarázná, hogy a szóban forgó anyanyelv-használati jog érvényesítésének kötelező volta a magyar nemzetiségű lakosság arányának függvénye.²¹ A pozitív korreláció így mindössze arra mutathat rá, hogy minél nagyobb a magyar lakosság aránya, annál valószínűbb egyrészt az, hogy a helyi közigazgatási szervekkel folytatott kommunikáció során a magyarok megpróbálják írásban is használni anyanyelvüket, másrészt pedig az, hogy a polgármesteri hivatal elfogadja a magyar nyelven benyújtott kérvényeket, és ezen a nyelven is ad rájuk választ.

Bár a magyar nyelvű kérvények elfogadására, illetve ezek elfogadásának kötelező voltára vonatkozó kérdésekre beérkező válaszok között pozitív korreláció mutatható ki ($\chi^2(6, N=90)=34,213$; $p<0,001$), mely a régiók közötti szignifikáns különbséggel ($\chi^2(4, N=90)=18,230$; $p<0,001$) magyarázható, mint a 7. táblázatban látható, a jogismeretet vizsgáló kérdésre adott igenlő válaszok száma itt is csökken, a tapasztalat tehát ebben az esetben sem vonja maga után a jog tudatosítását.

20 Hargita megyében több adatközlő a magyarság arányával hozta összefüggésbe a magyar alkalmazottak létét. Ketten közülük már a polgármesteri hivatal gyakorlatára vonatkozó kérdés kapcsán is utaltak erre, mondván: nincs olyan ügyfélfogadással foglalkozó alkalmazott, aki a magyar ügyfelekkel magyarul beszél, mivel egyetlen hivatalnokot sem azért alkalmaztak, mert tud magyarul. Ugyanakkor a jogismeretre vonatkozó kérdésre más adatközlők így válaszoltak: „Hát köteles, mert más nincs. Rá van szorulva [kacag]”; „Igen. De van itt lehetősége egyébre?”

21 Hiszen amennyiben ez így lenne, Maros megyéből nem érkezett volna olyan típusú válasz, mint amelyet egy mezőbáti hölgy így fogalmazott meg: „Nem! Ez nem. Ezt nem fogadta el, ezt románul kell.”, amelyből egyértelműen kiderül, hogy a megkérdezett személy sikertelenül próbált magyarul beadni egy kérvényt.

7. táblázat: *Kötelezi-e a törvény a polgármesteri hivatalt arra, hogy elfogadja a magyar nyelvű kérvényeket, és magyarul is válaszoljon rájuk?*

Megye	Igen	Nem	Nem tudom
Hargita	56,66% (n=17)	13,33% (n= 4)	26,66% (n= 8)
Maros	36,66% (n=11)	26,66% (n= 8)	36,66% (n=11)
Hunyad	6,66% (n= 2)	50,00% (n=15)	43,33% (n=13)

3.2.3. Az adatközlőknek az arra vonatkozó ismeretei, hogy a helyi polgármesteri hivatalok használnak-e magyar nyelvű formanyomtatványokat és űrlapokat, akárcsak a kérvényekkel kapcsolatosak, régiókon belül is eltérnek egymástól, ami valószínűleg azzal magyarázható, hogy a polgármesteri hivatalok a formanyomtatványoknak és űrlapoknak csak egy részét tesszik elérhetővé magyarul is. A megyék közötti szignifikáns különbség ($\chi^2(4, N=90)=19,510$; $p<0,001$) így mindössze arra mutat rá, hogy a magyar lakosság arányával egyenes arányban nő annak lehetősége, hogy a polgármesteri hivatal magyar nyelvű formanyomtatványokat és űrlapokat is használjon.

8. táblázat: *A polgármesteri hivatal magyar nyelvű formanyomtatványokat és űrlapokat is használ*

Megye	Igaz	Nem igaz	Részben igaz	Nem tudom
Hargita	50,00% (n=15)	43,33% (n=13)	0,00%	6,66% (n= 2)
Maros	26,66% (n= 8)	40,00% (n=12)	0,00%	33,33% (n=10)
Hunyad	16,66% (n= 5)	36,66% (n=11)	6,66% (n=2)	40,00% (n=12)

Ami az anyanyelvű formanyomtatványokhoz és űrlapokhoz való hozzáférés jogára vonatkozó kérdést illeti, az erre adott válaszok hasonlóak a 7. táblázatban szereplőkhöz, tehát hasonló mértékű tájékozatlanságról beszélhetünk ebben a tekintetben is a régiók mindenikében.

9. táblázat: *Kötelezi-e a törvény a polgármesteri hivatalt arra, hogy magyar nyelvű formanyomtatványokat és űrlapokat is használjon?*

Megye	Igen	Nem	Nem tudom
Hargita	56,66% (n=17)	13,33% (n= 4)	30,00% (n= 9)
Maros	33,33% (n=10)	26,66% (n= 8)	40,00% (n=12)
Hunyad	6,66% (n= 2)	46,66% (n=14)	46,66% (n=14)

Mindenképp megjegyzendő itt az is, hogy a polgármesteri hivatalok gyakorlatára vonatkozó kijelentések kapcsán elhangzó válaszok, illetve a törvényismeretet felmérő kérdésekre érkező feleletek közötti szignifikáns összefüggés ($\chi^2(4, N=90)=23,244$; $p<0,001$) nem magyarázható a helyi önkormányzatok gyakorlatával, hiszen nem minden olyan személy, akik úgy tudja, hogy a polgármesteri hivatal használ magyar nyelvű formanyomtatványokat és űrlapo-

kat, válaszolt igenlően a jogismeretre vonatkozó kérdésre,²² ugyanakkor azok közül, akik szerint a helyi önkormányzat nem teszi elérhetővé a formanyomtatványokat, illetve űrlapokat magyarul, többen úgy gondolják, hogy ennek megtétele viszont kötelező lenne.²³

3.2.4. A régiók között nincs szignifikáns különbség azon kijelentések értékelésében, hogy a polgármesteri hivatal kihelyezett magyar nyelvű helységnévtáblákat is. Ennek oka az, hogy nemcsak a Hargita, illetve Maros megyei településeké, hanem – bár különböző okokból²⁴ – mindkét Hunyad megyei települése is megjelenik magyar nyelven is a helységnévtáblákon.

10. táblázat: A polgármesteri hivatal magyar nyelvű helységnévtáblákat is kihelyezett

Megye	Igaz	Nem igaz	Részből igaz	Nem tudom
Hargita	100% (n=30)	0,00%	0,00%	0,00%
Maros	96,66% (n=29)	0,00%	0,00%	3,33% (n=1)
Hunyad	90,00% (n=27)	6,66% (n=2)	3,33% (n=1)	0,00%

A saját tapasztalat ebben a kérdésben sem feltétlenül segíti az adatközlőket abban, hogy tudatosítsák: a magyar nyelvű helységnévtáblák léte az érvényben lévő törvényeknek köszönhető. Sőt, mi több, amint a következő táblázatból is látszik, a „nem”-mel vagy a bizonytalanságot kifejező „nem tudom”-mal válaszolók aránya Hargita megyében a legnagyobb, ami arra enged következtetni, hogy – mivel a magyar nyelvű feliratok léte általában véve megszokottá és természetessé vált – ez a kérdés kevésbé foglalkoztatja a tömbmagyarságban élőket.

11. táblázat: Kötelezi-e a törvény a polgármesteri hivatalt arra, hogy magyar nyelvű helységnévtáblákat is kihelyezzen?

Megye	Igen	Nem	Nem tudom
Hargita	66,66% (n=20)	10,00% (n=3)	23,33% (n=7)
Maros	73,33% (n=22)	23,33% (n=7)	3,33% (n=1)
Hunyad	76,66% (n=23)	6,66% (n=2)	16,66% (n=5)

22 Arra a kérdésre, hogy a polgármesteri hivatal használ-e magyar nyelvű formanyomtatványokat és űrlapokat, a három megyéből összesen 26 (15 Hargita, 8 Maros, 3 Hunyad megyei) adatközlő válaszolt igenlően. Közülük 5 személy (1 Hargita, 3 Maros, 1 Hunyad megyei) szerint ezt a törvényt nem teszi kötelezővé, 4 (3 Hargita, 1 Hunyad megyei) pedig „nem tudom”-mal válaszolt.

23 A megkérdezettek közül 48 (13 Hargita, 12 Maros, 23 Hunyad megyei) személy tudja úgy, hogy a polgármesteri hivatal nem használ magyar nyelvű formanyomtatványokat és űrlapokat. Közülük 8 (4 Hargita, 3 Maros, 1 Hunyad megyei) adatközlő gondolja úgy, hogy a helyi önkormányzatnak az általa tapasztalt gyakorlata törvénybe ütköző.

24 A csernakeresztúri helységnévtábla meglétét az is magyarázza, hogy a 2001. évi 215. törvény 131. cikke értelmében a helységnévtáblákra vonatkozó rendelkezés abban az esetben is érvényes, ha a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek aránya a törvény hatálya lépését követően valamilyen okból a határ alá esik. Alapestesen a magyarság aránya 2001-ben sem érte el a 20%-ot, Vajdahunyad polgármesteri hivatala azonban úgy döntött, hogy – bár nem kötelező – magyarul is kiírja a hozzá tartozó települések nevét.

3.2.5. A polgármesteri hivatal gyakorlatával kapcsolatos utolsó kijelentés arra vonatkozott, hogy a helyi közigazgatási szerv magyarul is feltünteti a saját, illetve a hozzá tartozó intézmények nevét. Az egyes régiók közötti szignifikáns különbség, $\chi^2(6, N=90)=54,727$; $p<0,001$, jól mutatja, hogy a magyar lakosság arányának csökkenésével egyenes arányban csökken annak a lehetősége is, hogy a közintézmények magyarul is feltüntessék nevüket. A 12. táblázatból viszont az is látszik, hogy a tömbmagyarság, illetve a szórványmagyarság körében hasonló arányban válaszoltak „nem tudom”-mal, ami arra enged következtetni, hogy minél nagyobb valamely etnikum – függetlenül attól, melyik – aránya egy adott régióban, annál inkább előfordulhat, hogy az egyén nem figyeli, milyen nyelve(ke)n tüntetik fel az intézmények nevét.

12. táblázat: *A polgármesteri hivatal magyarul is feltünteti a saját és a hozzá tartozó intézmények nevét*

Megye	Igaz	Nem igaz	Részben igaz	Nem tudom
Hargita	80,00% (n=24)	3,33% (n= 1)	0,00%	16,66% (n=5)
Maros	86,66% (n=26)	6,66% (n= 2)	3,33% (n=1)	3,33% (n=1)
Hunyad	10,00% (n= 3)	70,00% (n=21)	6,66% (n=2)	13,33% (n=4)

A hasonló, jogismeret felmérését szolgáló kérdésre adott válaszok alapján viszont már nem mondható el az, hogy az erre vonatkozó törvény ismerete összefüggne a régióval vagy a személyes tapasztalattal. Érdekes viszont, hogy azoknak számához képest, akik azt nyilatkozták, hogy a helységnévtáblák kihelyezésére kötelezi a törvény a polgármesteri hivatalt, Hargita és Maros megyében nem változik számottevően (sőt, az előbbiben nő) azoknak a száma, akik szerint kötelező a polgármesteri hivatalnak, illetve a hozzá tartozó intézményeknek magyarul való feliratozása annak ellenére, hogy mindkét megyében kevesebben tapasztalták, hogy a helyi önkormányzatok ezt meg is teszik.

13. táblázat: *Kötelezi-e a törvény a polgármesteri hivatalt arra, hogy magyarul is feltüntesse a saját és a hozzá tartozó intézmények nevét?*

Megye	Igen	Nem	Nem tudom
Hargita	70,00% (n=21)	6,66% (n= 2)	23,33% (n= 7)
Maros	70,00% (n=21)	16,66% (n= 5)	13,33% (n= 4)
Hunyad	6,66% (n= 2)	50,00% (n=15)	43,33% (n=13)

3.2.6. A jogismeretet felmérő kérdések között szerepelt olyan is, melynek a polgármesteri hivatal gyakorlatával kapcsolatos saját tapasztalatokra vonatkozó kérdéssorban nincs „párja”. Ezek közül az első az arra vonatkozó tudást felmérését szolgálta, hogy kötelezi-e a törvény a helyi polgármesteri hivatalt arra, hogy tájékoztassa magyarul is a falu/város lakosságát a tanács üléseinek napirendjéről és az általa hozott határozatokról.

A polgármesteri hivatalnak a lakossággal történő kommunikációja során történő nyelvvalasztással kapcsolatos jogismereti kérdésre adott válaszok között szignifikáns különbség van ($\chi^2(4, N=90)=21,622$; $p<0,001$), azaz a magyar lakosság arányával egyenes arányban nő azok száma, akik úgy tudják, hogy a szóban forgó intézménynek kötelessége (lenne) magyar nyelven is közzé tenni az információkat. Mindemellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a

megkérdezettek mindhárom régióban meglehetősen nagy arányban válaszolták azt, hogy nem tudják, nem ismerik az erre vonatkozó törvénykezést.

14. táblázat: *Kötelezi-e a törvény a polgármesteri hivatalt arra, hogy tájékoztassa magyarul is a falu/város lakosságát a tanács üléseinek napirendjéről és az általa hozott határozatokról?*

Megye	Igen	Nem	Nem tudom
Hargita	60,00% (n=18)	10,00% (n= 3)	30,00% (n= 9)
Maros	43,33% (n=13)	16,66% (n= 5)	40,00% (n=12)
Hunyad	10,00% (n= 3)	50,00% (n=15)	40,00% (n=12)

A másik olyan kérdés, melynek a polgármesteri hivatal gyakorlatával kapcsolatos kérdés-sorban nem volt „párja”, a lakosságot közvetlenül kevésbé érintő, a tanácsülésen folytatott kommunikáció során történő anyanyelv-használati jog ismeretére kérdezett rá. Az egyes régiók közötti szignifikáns különbségből ($\chi^2(4, N=90)=27,497$; $p<0,001$) világosan látszik, hogy a magyarság arányával egyenes arányban nő azon személyek száma, akik szerint kötelező (lenne) lehetőséget teremteni arra, hogy a kisebbséghez tartozó tanácsos anyanyelvén szólaljon fel a tanácsülésen.

15. táblázat: *Kötelezi-e a törvény a polgármesteri hivatalt arra, hogy lehetővé tegye a magyar tanácsosok számára, hogy anyanyelvükön szólaljanak fel a tanácsüléseken?*

Megye	Igen	Nem	Nem tudom
Hargita	76,66% (n=23)	10,00% (n= 3)	13,33% (n= 4)
Maros	40,00% (n=12)	26,66% (n= 8)	33,33% (n=10)
Hunyad	10,00% (n= 3)	36,66% (n=11)	43,33% (n=16)

Ugyanakkor megfigyelhető az is, hogy e kérdés esetében – az előző, a lakosságot közvetlenül érintő kérdésre adott válaszokhoz képest – Hargita és Maros megyében csökken a „nem tudom” válaszok aránya. Mindezek azonban korántsem arra utalnak, hogy az ezzel kapcsolatos törvénykezésre vonatkozóan több információval rendelkezik a lakosság. Sokkal inkább arra következtethetünk, hogy az emberek különböző módon értékelik a szóbeli, illetve írásbeli anyanyelvű közlést: hivatalos szférában sokkal inkább megengedettnak érzik a magyar nyelv használatát szóban, mint írásban. Ezt támasztja alá a következő interjúrészlet is, mely egy székelyderzsi adatközlővel folytatott beszélgetés során hangzott el, s amelyből kiderül, hogy bár a tanácsülések felvállalhatóan magyarul zajlottak, illetve zajlanak, az ezekről készített hivatalos jegyzőkönyvek magyarul történő megírásának törvényes voltát az adatközlő megkérdőjelezi.

Katona Hajnal Tünde [továbbiakban: K.H.T.]: A jegyzőkönyvek magyarul is elkészülnek?

Adatközlő [továbbiakban: A]: *Elkészül egy magyar nyelvű kézírás a gyűlés alatt, s a jegyző azt a saját munkaideje alatt a gyűlés után... tehát ezt mi azt aláírjuk, gyűlés után ezt köteles román nyelven is megírni, és továbbítani a főisp... tehát a prefektusi hivatalba.*

K.H.T.: És azt a jegyzőkönyvet le szokták fordítani magyarra?

A: *Hát a következő gyűlésen azt felolvassák, de nem visszafordítva magyarra, románul szoktuk felolvasni. Tehát ez, ami már gépirott formában van, az eredeti kézírott forma az külön, az is megvan.*

K.H.T.: És ezt meg szokták mutatni, tehát hogy van ilyen gyakorlat, hogy egy dossziéba összefogják, s odateszik...

A: *Igen, tehát külön, külön doszárban [=dossziében] vannak, igen.*

K.H.T.: És ezt bárki forgathatja.

A: *Hát ha valakit kéri, szívesen szerintem odaadják. Tehát nem... nem titkos, nyilvános. Volt egy időszak, hogy a hangrögzítés is történt.*

K.H.T.: Arról, hogy mi történt a tanácsülésen?

A: *Igen, tanácsülésen. 2000–2005 között, 2006... az első két mandátum alatt... tehát 2004... 2008... igen, 2008 óta kimaradt ez a hangrögzítés, de tovább is magyar nyelven működik az ideiglenes... Tehát két jegyzőkönyv íródik tulajdonképpen. A jegyző is magyar. Neki külön erőfeszítés az, hogy lefordítsa románra. Sokszor kérték a segítséget vagy valamit. Négy évig én írtam a jegyzőkönyvet. A jegyző – volt egy idősebb... **idős jegyző, aki most nyugdíjas, magyar bácsika volt, nem tudott jól románul, és gyűlés után megkért, hogy menjek vissza, segítsék neki a lényegét románra fordítani. Akkor, mikor megírták, még egyszer ideadta, nézzem meg, nincs-e benne hiba, most az új jegyző is jött utána. Neki nem volt... érettségije volt, de nem volt egyeteme. A mostaninak van. Most más törvények, más szelek fájnak. [...] Most én nem tudom, hogy az mennyire... bizalmas információnak számít, hogy én itt elmondtam, hogy két jegyzőkönyv van. Neki az... szerintem nem...** [Kiemelések tőlem – K.H.T.]*

K.H.T.: Tulajdonképpen a kettő ugyanaz, csak az egyik románul fordítás, a másik meg a...

A: *Nem tudom, különbség lehet, hogy van. Mert az egyik hivatalosan meg van szerkesztve, azokkal a szakkifejezésekkel, a másik olyan konyhanyelven íródik. Tehát amit ő akkor ott rögtön ír.*

K.H.T.: Értem. De hogy ezek is ott vannak a dossziében? Vagy a dosz-sziében csak a román van?

A: *A dossziében csak a román van, ami be van fűzve, s ami bekerül az irat-tárba, tehát nekik külön fűzetben van a magyar. Vonalas fűzet, ez a nagy formá-tumú, az a kemény táblájú.*

K.H.T.: És akkor ez nem is nyilvános, ez a fűzet.

A: *Ez egy jó kérdés... hogyha, hogyha hivatalos személy próbálja leellenőriz-ni őt, akkor ő csakis a románt mutathatja.*

K.H.T.: Akkor nem nyilvános, valószínű. Tehát nem olyan, hogy egy fa-lusi ember bemegy, elkérheti a magyart.

A: *A falusi ember hogyha megy, hogy az ő problémáját milyenféleképpen, te-hát... volt-e napirendre tűzve, s milyen álláspontra jutott a tanács, akkor sze-rintem a jegyző... amit ő leírt, abból fog neki választ mondani. Csak azt nem tudom, hogy azt hivatalos jegyzőkönyvként odaadhatja-e, vagy akkor odaadja, amit megírt román nyelven, annak próbálnak segíteni lefordítani, mi van ben-ne? Vagy egyáltalán nem adja oda, csak elmondja, ez van a jegyzőkönyvben? De viszont nem mutathatja... Nem tudom...*

4. A fentiekben bemutatott eredményeket összességükben nézve azt gondolhatjuk, hogy arra a kérdésre, beszélhetünk-e jogismeretről a magyarság körében, a válasz egyértelműen „igen”, hiszen a helyes válaszok aránya meglehetősen nagy. Ha viszont figyelembe vesszük azt a tényt, hogy a válaszok nagy része úgy fogalmazódott meg: „szerintem igen”/„szerintem nem”, „gondolom, igen”/„nem hiszem”, „azt hiszem, igen”/„azt hiszem, nem”, vagy pedig a válaszból konkrétan kiderült, hogy a megkérdezett saját vagy mások konkrét tapasztalata alapján jutott erre a következtetésre, akkor általános érvényűvé válik az, amit egyik marosszentgyörgyi adatközlő így fogalmazott meg: „Na, én nagyon nem ismerem a törvényt, az a nagy gond. Így, amit a mindennapi életből látok...”

A jogismeret hiánya azonban nemcsak azzal magyarázható, hogy a kisebbségi nyelvhasználatot szabályozó törvények konjunkturális voltából fakadóan elmaradt az érintett közösségek tájékoztatása. Az anyanyelvhasználat jogának kérdése ugyanis – amint az néhány esetben expliciten meg is fogalmazódott – sokkal inkább olyan politikai kérdésként tételeződik, amelyet az adatközlők közelebb éreztek a nacionalizmushoz, mint az alapvető emberi jogokhoz.²⁵ Ezt bizonyítja a válaszadástól való elzárkózás, amelyet a megkérdezettek azzal indokoltak, hogy ők nem politizálnak, vagy a hangerőnek a suttogásig való csökkentése, illetve az az általánosnak nevezhető gyakorlat, hogy egyes kérdésekre az adatközlők a riporter magnó kikapcsolását követően visszatértek, hogy „megvallják az igazat”. Az, hogy a jogismeret hiányának magyarázata ennél sokkal összetettebb, nem kizárólag a tájékoztatás hiányával, illetve nemcsak azzal magyarázható, hogy a küzdelem politikai szintéren játszódtott. Ez az olyan típusú válaszokból is kiderül, amelyek a romániai törvények kérészetlenségére világítanak rá (pl. „nem tudom, most hogy van”), melyekkel tulajdonképpen ugyanazt hivatottak közölni a megkérdezettek, mint amit Szilágyi N. Sándor így fogalmazott meg: „Erre a társadalomra többek között az jellemző, hogy teljesen mást értenek benne a jog fogalmán, mint a szellemi értelemben vett Európában. A jog itt nem olyasmi, ami az állampolgárnak természetszerűen kijár, hanem amolyan kegyadomány, amelyet az államhatalom mindenkor belátása szerint megadhat vagy visszavonhat, és erről senkinek sem köteles számot adni”²⁶

“THAT’S SOMETHING ONLY JURISTS AND LAWERS KNOW PRECISELY...”
KNOWLEDGE OF LINGUISTIC RIGHTS AMONG THE HUNGARIAN VILLAGERS
IN ROMANIA

Keywords: *linguistic rights, administration, official language, minority collectivities*

In Romania legislation referring to the linguistic rights of minorities was elaborated without taking in regard the needs of the certain minority since the battle was fought on the scene of politics. It must be mentioned that the laws regarding linguistic rights were mainly conjuctural (Péntek 2005:141–142),

25 Több adatközlő a riporter magnó kikapcsolása után kifejtette azon véleményét, miszerint a kérdőív nacionalista jellegű, emiatt veszélyes is lehet. Egyik idősebb recsenyédi férfi például azzal búcsúzott, hogy: „Magyarkodunk, magyarkodunk, amíg el nem kapnak”.

26 SZILÁGYI N. SÁNDOR: *Levél egy kíváncsolni készülő értelmiséghez* = *Uő: Mi egy más. Közéleti írások.* Kolozsvár 2003. 9–80. 37.

thus language use was regulated in a relatively short time and the target community was announced partly or was not announced at all regarding the occurring modifications. The notification should have been done by the competent authorities. This situation made us realize that it is a question in the case of the Hungarians living in Romania, whether they exercise their linguistic rights in a conscious manner and whether they are aware of the existence of such rights. The present study deals with the partial results of a research done between January and June 2012 which clearly show that the Hungarian villagers living in Romania feel – as one of the respondents said – „I don't really know the laws, this is the main problem. I know only what I can see from everyday life”.

„ASTA SE ȘTIE MAI EXACT DE CĂTRE JURIȘTI SAU AVOCAȚI...”
CUNOAȘTEREA DREPTURILOR LINGVISTICE ÎN CADRUL MINORITĂȚII
MAGHIARE DIN ROMÂNIA CARE TRĂIESC ÎN MEDIU RURAL

Cuvinte-cheie: *drepturi lingvistice, administrație, limba oficială, comunități minoritare*

În România legislația privind drepturile lingvistice ale minorităților naționale a fost elaborată fără consultarea populației minoritare, dezbaterile având loc pe plan politic. Totodată trebuie menționat și faptul că adoptarea legilor cu privire la drepturile lingvistice au fost mai mult conjuncturale (Péntek 2005:141–142), fapt pentru care diseminarea modificărilor legislative în cadrul comunităților minoritare s-a efectuat doar în parte sau a fost omisă total de către autoritățile competente. Dat fiind această situație, este necesar să evaluăm cât de conștient este populația maghiară cu privire la drepturile sale lingvistice, și în ce măsură se poate vorbi în cazul maghiarilor din România de exercitarea conștientă a acestor drepturi.

Lucrarea de față conține rezultatele parțiale ale cercetării derulate între ianuarie–iunie 2012 în cadrul minorității maghiare din mediul rural, rezultate din care reiese că este generală starea de fapt pe care o persoană interviuată a formulat astfel: „Eu nu prea cunosc legile, aceasta este marea problemă. Așa, ce văd din zilele de zi cu zi...”